

فهرست مطالب

شماره صفحه	عنوان
	فصل یکم / موسیقی چیست
۱۴	صدا
۱۴	نت
۱۴	ویژگی‌های صدا
۱۴	زیرایی
۱۵	فرکانس (بسامد)
۱۶	کوک کردن
۱۶	فالش
۱۶	ژوست
۱۷	انواع صداهای موسیقایی
۱۷	صداهای مورد استفاده در موسیقی غربی
۱۹	صداهای مورد استفاده در موسیقی شرقی
	فصل دوم / فاصله‌ی نت‌های موسیقی
۲۲	فاصله‌ی متصل
۲۲	فاصله‌ی منفصل
۲۲	نیم پرده
۲۲	پرده
۲۲	علامت‌های تغییر دهنده
۲۲	دیز

فصل چهارم / شناخت اصطلاحات موسیقی ایرانی

- ۴۰ در آمد
- ۴۰ فرود
- ۴۰ نت‌های با اهمیت در هر گام
- ۴۱ (نت تونیک، نت شاهد، نت ایست، نت متغیر)
- ۴۲ ماهیه (تثالیثه)
- ۴۳ دانگ
- ۴۳ شش دانگ خوانی
- ۴۳ مُد
- ۴۳ مقام
- ۴۴ مرکب خوانی (راه گردانی)
- ۴۴ تحریر
- ۴۴ بم خوانی، وسط، اوج خوانی
- ۴۵ قطعات بدون کلام (پیش در آمد، چهار مضراب، رنگ)
- ۴۶ قطعات با کلام (تصنیف، ضربی، رباعی، ترانه، نشید)
- ۴۷ ماهیه‌ها
- ۴۸ چپ کوک و راست کوک
- ۴۹ گستره صدای انسان
- ۵۰ جدول نامگذاری اکتاوهای پیانو

- ۲۲ بمل
- ۲۲ بکار
- ۲۳ نیم پرده‌ی کروماتیک و دیاتونیک
- ۲۴ ربع پرده
- ۲۴ سُرّی
- ۲۴ گُرُن
- ۲۶ فصل سوم / گام
- ۲۶ گام کروماتیک
- ۲۶ گام دیاتونیک
- ۲۷ درجات گام
- ۲۸ گام‌های غربی
- ۳۰ مازور
- ۳۲ مینور
- ۳۴ گام‌های ایرانی
- ۳۴ ردیف
- ۳۴ دستگاه
- ۳۵ آواز
- ۳۶ گوشه
- ۳۷ علامت‌های عَرَضی (فرعی)
- ۳۷ علامت‌های اصلی (ماهیه‌نما)
- ۳۸ گام بالقوه و گام بالفعل

آواز بیات اصفهان.....	۱۰۶
دستگاه سه گاه.....	۱۰۹
دستگاه چهار گاه.....	۱۱۲
دستگاه راست پنجگاه.....	۱۱۶
مقایسه حدود و گستره دستگاهها و آوازهها با یکدیگر.....	۱۱۹
فصل هفتم / تشابه و ارتباط بین گامهای موسیقی ایرانی	
مرکب خوانی یا مرکب نوازی (مدولاسیون).....	۱۲۲
الف: چگونگی ارتباط گامهای ایرانی.....	۱۲۳
جدول ارتباط گامهای ایرانی.....	۱۲۸
ب: روش تنظیم پیانو و ارگ الکترونیک.....	۱۲۹
فصل هشتم / آنچه که یک نوازنده پارسی باید بداند	
الف؛ پشتیبانی نغمات به وسیلهی پیانو.....	۱۳۴
ب؛ عواملی که در اجرای یک جواب آواز متنوع، مؤثر است.....	۱۳۴
ج؛ مناسب خوانی و مناسب نوازی.....	۱۳۶
د؛ سخنانی از استاد شاهزیدی.....	۱۳۷
ه؛ گزیده‌های از قابوسنامه.....	۱۴۱
منابع.....	۱۴۲
محتوای CD.....	۱۴۳

فصل پنجم / ارگ الکترونیک و توانایی‌های آن	
TRANS POSE.....	۵۳
MASTER TUNE.....	۵۶
SCALE TUNING.....	۵۷
KORG.....	۶۰
YAMAHA, MOCO.....	۶۲
GEM.....	۶۳
آکورد.....	۶۴
جدول آکورددها.....	۶۷
فصل ششم / بررسی ۱۲ دستگاه و آواز موسیقی ایرانی	
دستگاه ماهور.....	۷۳
دستگاه شور.....	۷۷
شور کلاسیک.....	۸۲
شور عربی.....	۸۵
آواز ابو عطا.....	۸۷
آواز بیات ترک.....	۹۰
آواز افشاری.....	۹۳
آواز دشتی.....	۹۶
محل قرار گرفتن آوازهای مشتق از شور روی درجات گام شور.....	۹۹
دستگاه نوا.....	۱۰۰
دستگاه همایون.....	۱۰۳

مایه‌ها:

شناخت و انتخاب مایه؛

چنانچه تا به حال دریافتیم هر دستگامی (گامی) در ۱۲ مایه‌ی مختلف قابل اجراست.

به عنوان مثال یک آواز یا تصنیف در گام ماهرور را می‌توان از ماهرور «دو»، ماهرور «دو دیز»، ماهرور «ر» و... به همین ترتیب تا ماهرور «سی» اجرا کرد.

این موضوع در مورد تمامی گام‌های ایرانی و غربی صادق است.

حال می‌خواهیم تفاوت مایه‌های مختلف یک گام خاص را بدانیم.

۱- شنونده‌ی موسیقی:

ممکن است تفاوت بین قطعه‌ی اجرا شده در دو مایه‌ی متفاوت را حتی متوجه نشود.

۲- نوازنده‌ی موسیقی:

ممکن است مایه‌ای را آسان و مایه‌ی دیگر را کمی مشکل‌تر بنوازد. (که این مسئله در ارگ الکترونیک با TRANSPOSE ساده شده است.)

۳- خواننده‌ی موسیقی:

ممکن است مایه‌ای را به راحتی بخواند و مایه‌ی دیگری را اصلاً نتواند بخواند (با توجه به گستره و محدودیت صدای انسان).

قطعات با کلام در موسیقی ایرانی:

تصنیف:

آهنگی است ساخته شده، موزون و همراه با کلام که اقسام مختلف دارد.

۱- ضربی؛

نوعی تصنیف که آوازخوان همراه تنبک با تسلطی که دارد شعر یا اشعاری را با آهنگی که خود به صورت بداهه‌سرایی خلق و ابداع می‌نماید، با وزن‌های مختلفی ارائه می‌دهد. (که در قدیم به آن کار عمل گفته می‌شد)

۲- رباعی؛

قطعات ضربی را گویند که با اوزان شعری رباعی گونه اجرا شود.

۳- تواته؛

تصنیفی است با وزن نسبتاً آرام که بحر اشعارش جزء اوزان ملایم باشد.

۴- نشید عجم و عرب؛

شروع اجرا با یک یا دو بیت آواز، سپس خواندن اشعاری دیگر با وزن مخصوص تصنیف موردنظر، با رعایت نظم ساختاری تصنیف.

بدیهی است که اشعار فارسی را نشید عجم و اگر اشعار عربی بودند نشید عرب می‌گفتند.

ممکن است اجرای یک یا دو بیت آواز در میان تصنیف باشد، در هنگامی که موسیقی ریتمیک تصنیف، ضرب آهنگ خود را تا پایان حفظ می‌کند.

محل قرار گرفتن آوازهای مشتق از دستگاه شور
روی درجات گام شور

دانگ دوم شور دانگ اول شور دانگ مقدمه شور

شاهد دشتی / متغیر دشتی / متغیر افشاری
شاهد ابوعطا / افشاری نوا
شاهد ابوعطا / افشاری نوا
تونییک و فرود افشاری / ایست بیات ترک
تونییک و فرود افشاری / ایست بیات ترک / ایست دشتی
تونییک شور / فرود ابوعطا / فرود دشتی

آواز دشتی

فواصل بین درجات گام؛

درجه اول دوم سوم چهارم پنجم ششم هفتم

درجه برده ۱ ۱ ۱/۵ ۱ ۱

تونییک شور ایست دشتی شاهد متغیر و مابهی دشتی ساده ترین مابهی اجزایی؛

Mi Fa# Sol La Si Do Re Mi

نت های کروماتیک؛

$\left[Si^{\flat} \right]$ نت متغیر
 $\left[Do^{\#} \right]$ حاجایی، گیلگی، دیلمان
 $\left[Do^{\natural} \right]$ عشاق

تصویر گام؛

مطابق شکل صفحه ۷۹ تنظیمات ساز مانند گام شور «می» است.

اکوردها به ترتیب اهمیت؛

$$E_m \rightarrow A_m \rightarrow D_m \rightarrow D \rightarrow G$$

هنگام استفاده از نت متغیر G_m دیلمان E_{m7} عشاق A

۱- به دلیل آنکه گام دشتی تفاوتی با شور ندارد به ذکر فواصل گام شور پرداخته و جایگاه آواز دشتی را روی آن مشخص می نمایم.

ترانسپوز TRANS POSE^۱:

در موسیقی عوض کردن مایه ی، یک قطعه را انتقال گویند.
در ارگ‌های الکترونیک دکمه‌ای به نام ترانسپوز وجود دارد، که قابلیت تنظیم و تغییر از عدد صفر تا ۱۲+ و ۱۲- دارد.^۲
این دکمه بازاء هر یک شماره تغییر، صدای تمامی شستی‌های ارگ را نیم پرده جابجا می‌کند.

به عنوان مثال:

شستی نت «دو» با ترانسپوز +۱ صدای «دو دیز» می‌دهد.

شستی نت «دو» با ترانسپوز +۲ صدای «ر» می‌دهد.

شستی نت «دو» با ترانسپوز +۱۲ صدای نت «دو» در اکتاو بالاتر (نازک‌تر)

را اجرا می‌کند.

در صورت منفی کردن ترانسپوز، این حالت برعکس شده و صداهای بم‌تر ایجاد می‌شود.

کاربرد ترانسپوز:

در تمامی سازهای مکانیکی (پیانو، ویلن، آکاردئون و...) نوازنده می‌بایست توانایی اجرای هر نوع گامی را در مایه‌های ۱۲ گانه‌ی آن گام داشته باشد. تا بتواند برای صداهای افراد مختلف با توانایی‌های متفاوت نوازندگی کند.^۳

TONER BANK KEYBOARD که معادل فارسی آن واژه فراساز است، وسیله‌ای است با قابلیت‌هایی فراتر از سازهای معمول.
این ساز در ایران به نام‌های مختلفی خوانده می‌شود که گویای تمامی خصوصیات آن نبوده و در ضمن اسم خاص برای این ساز نمی‌باشد.

۱- **کیبورد (صفحه کلید)**: این واژه می‌تواند معنای هر صفحه‌ای که کلیدهایی بر روی آن تعبیه شده است را در بر گیرد، مانند صفحه کلید رایانه.

(تون بانک کیبورد به معنای صفحه کلیدی که بانک صداهاست واژه مناسب‌تری می‌باشد.)

۲- **آرگ**: نام سازبست شستی دار شبیه به پیانو که با حرکت هوا درون لوله‌های چوبی صوت ایجاد می‌کند.

این ساز با (۹) اکتاو وسیع‌ترین ساز دنیا است و چون اغلب در کلیسا استفاده می‌شود به آرگ کلیسا مشهور است.

(واژه‌ی **آرگ الکترونیک** که با ساختار ساز موردنظر ما سنخیت دارد، تفاوت آن را با ساز کلیسا مشخص می‌نماید.)

* در این کتاب هر جا اختصاراً از کلمه آرگ استفاده شده منظور نوع الکترونیک آن است.

۱- به معنای جابجایی و انتقال.

۲- در بعضی مدل‌ها تا ۲۴+ و ۲۴- هم تغییر می‌کند.

۳- برای هم‌نوازی با دیگر سازها نیز تسلط به مایه‌های مختلف ضروری می‌نماید.

۱- به نقل از دوست هم‌مقدم، آقای سعید صادقی.